

Eerste reeën door tunnel De Steeg

door Henk Aalbers

DE STEEG - De eerste reeën hebben de wildtunnel onder de A348 in De Steeg ontdekt. Dat zegt woordvoerder Age Fennema van Landgoed Middachten. Uit recent gevonden sporen valt af te leiden dat de dieren de tunnel gebruiken, aldus Fennema.

Komende vrijdag wordt de tunnel officieel geopend door gedeputeerde Jan Jacob van Dijk.

De wildtunnel (officieel: ecopassage Havikerpoort) was een jaar geleden gereed. Vossen maakten er al snel gebruik van. „Blijkbaar hadden reeën wat meer tijd nodig om te wennen. We hadden al wel gezien dat een ree een keer tot halverwege de tunnel was gelopen, maar nu dus helemaal!”, aldus Fennema. Op den duur moeten onder meer ook dassen en ringslangen de tunnel gaan gebruiken. Binnenkort worden bij de tunnel camera's opgehangen om het wild goed te kunnen volgen.

In het uiterwaardengebied ten zuiden van de snelweg zijn verschillende aanpassingen gedaan om het wild te stimuleren door de tunnel te gaan. Vooral bij hoogwater is het van belang dat dieren uit de laag gelegen uiterwaarden kunnen vluchten. Een oud spoor-talud in de Havikerwaard werd verlengd in de richting van de tunnel, zodat een relatief hoog gelegen vluchttroute is ontstaan.

Het gebied aan de andere zijde

► De wildtunnel in De Steeg wordt vrijdag geopend door gedeputeerde Jan Jacob van Dijk

WILD TUNNEL DE STEEG

Tunnel A348

van de tunnel (de kant van kasteel Middachten) wordt komend jaar ook anders ingericht ten behoeve van het wild: er worden bomen en riet geplant. De beplanting geeft het wild de gelegenheid te schuilen op weg naar en komend vanaf de tunnel.

De wildtunnel is onderdeel van een zogenoemde ecologische verbindingzone. Dat is een aaneenschakeling van natuurgebieden. Die geeft dieren hebben de gelegenheid zich over grotere afstanden te verplaatsen en zich elders te vestigen.

Betrokkenen noemen het 'bijzonder' dat de ecologische verbinding tot stand komt op de particuliere gronden van het landgoed. De provincie draagt de kosten, terwijl Middachten de inrichting van het gebied en het onderhoud voor zijn rekening neemt. De agrariërs in het gebied zijn bij de plannen en de realisatie ervan betrokken.

GNV naar demonstratie

VELP - Belangenvereniging Geen Noordtak Velp (GNV) hoopt met een aanzienlijke groep demonstranten op vrijdag 1 november aan de demonstratie in Zutphen mee te doen. De door RONA georganiseerde de-

monstratie richt zich tegen de verwachte toename van het aantal goederentreinen op onder meer de IJssellijn. De Velpse demonstranten vertrekken om 18.30 uur met de trein in Velp. De demonstratie begint om 19.30 uur.

Wie kan straks de pers bedienen?

In de schuur achter zijn huis maakt Joop Buter nog ambachtelijk drukwerk met een eeuwenoude pers.

door Lisette Wouters

DIENEN - Hij gebruikt zijn handen, zijn ogen en zijn hersenen, maar een stekker komt er bij het drukproces van graficus Joop Buter (81) niet aan te pas. Met een zwaai haalt hij de hendel van de drukpers naar beneden. „Moderne drukkers kunnen dit apparaat niet meer bedienen. Nog even en het vak is verdwenen” vreest de Dierenaar.

In het schuurtje achter zijn huis drukt hij op ambachtelijke wijze kaartjes en platen op een drukpers van meer dan honderd jaar oud. „Drukken is mijn leven. Ik zal het tot mijn laatste snik blijven doen.”

Buter was 12 jaar toen hij voor het eerst een drukpers van dichtbij zag. „Het was midden in de oorlog en ik ging bij de drukkerij van mijn oom in Bilthoven werken. Ik vond die machines zo prachtig imposant. Toen ik op mijn vijftiende naar de Grafische School in Utrecht ging, stonden de leraren naar te kijken: ik kon al drukken.”

Hij werkte bij dagbladen en uitgevers. „Ik heb nog met van die grote loden platen tegen mijn schouder naar de drukpers gelopen. Met een lap in de hand, anders sneed de plaat erdoorheen.” Zo'n dertig jaar geleden kocht hij van een lettergieterij in Amsterdam de drukpers die nu in het schuurtje prijkt. „Dit is de enige echte drukkerij in Dieren en omstreken”, zegt hij met trots. Veertig houten letterbakken vol loden lettertjes vullen de ruimte. „Magere Nobel 8”, „halfvette Nobel” en „Gracia Corps 10”, prijkt voorop de bakken die als laden in een kast zitten. Op de computer kennen we ze als lettertypen. Buter kijkt niet als hij een letter uit de bak haalt. „Ik kan blind zetten, zoals een ander blind kan typen.

■ Met een ruim honderd jaar oude drukpers maakt Joop Buter (81) in het schuurtje achter zijn huis op traditionele wijze trouwkaarten, geboortekaartjes en meer moois. foto's Marc Pluim

Ik weet precies waar alles zit.” Hij pakt een blokje lood uit de kast erboven. „Dit is twintig cicero lang en twee punten breed”, zegt hij zonder te kijken. Hij wijst naar zijn hoofd. „Dat zit allemaal hier, dat hebben ze er keihard ingestampd op de Grafische School.” Dat de letters in spiegelchrift op het blok staan, is voor de 81-jarige graficus ook geen handicap. „Ik lees net zo snel in spiegelchrift als een ander in gewoon schrift”, zegt hij voordat hij de tekst makkelijk opleest.

“ Dit is de enige echte drukkerij in Dieren en omstreken

Joop Buter, hobbydrukker

Onder de pers staan potten inkt opgestapeld. De kleuren mengt Buter ook zelf, met het blote oog. „Een tijdje geleden kwam hier een vrouw die wilde dat de kleur van de letters op haar trouwkaart overeenkwam met die van het bloesje dat ze droeg. 'Komt voor elkaar', zei ik. En jawel, toen ze de kaart naast het bloesje hield, klopte het precies!”

Buter is dan ook een man van details. „Hij ziet het meteen als er een lettertje scheef staat”, zegt zijn vrouw Bep (85) lachend. Ze pakt een doosje bonbons waarop de letters 'Belgische bonbons' in verschillende grootte naast elkaar staan. Buter huivert: „Vreselijk, ik snap niet dat iemand dat mooi kan vinden.” Hij wijst op de strakke letters eronder. „Zo hoort het. Dat is goed werk.”

Graag vaker met drukpers op pad

Buter vindt het leuk om zijn drukpers te tonen. „Mensen zijn altijd welkom om te komen kijken. Ik ga ook graag met de pers op pad maar dan moet hij wel opgehaald worden. Twee jaar geleden stond ik ermee op een open dag van uitgeverij Misset. Naast mij maakten professionals 11.000 drukken per uur in vier kleuren. Ik drukte er 500 per uur in één kleur. Maar ze waren wel onder de indruk. Ik zou graag vaker met de pers op pad gaan om hem te laten zien en erover te vertellen.”

■ Een aantal voorbeelden van drukwerk en attributen van hobbydrukker Joop Buter. Op de achtergrond een letterbak.

DIENEN Muziek en ambachten op Italiaanse dag

De jaarlijkse Italiaanse Culturele Dag - genaamd Giornata Culturale Italiana - vindt zondag 27 oktober plaats in het Italiaanse Centrum aan Ericaplein 1 in Dieren. Het dorp kent een grote Italiaanse gemeenschap. Ook de ambassadeur van Italië, Francesco Azzarello, is aanwezig in Dieren. Tijdens het evenement kan geproefd worden van Italiaanse producten en zijn er demonstraties van ambachten. Het trio La Rosa uit België verzorgt Italiaanse zang en muziek en de folkloristische groep Zarazan treedt op. Aanvang 13.00 uur.

ARNHEM Wispelwey speelt cellosuites Bach

Cellist Pieter Wispelwey speelt morgen in de Waalse Kerk in Arnhem vanaf 19.30 uur de cellosuites van Johann Sebastian Bach. Het optreden is het eerste in een reeks concerten die voor de komende maanden naar aanleiding van zijn nieuwe cd op het programma staan. Ruim een jaar geleden nam Wispelwey voor de derde maal in zijn carrière de cellosuites van Bach op en bracht deze uit op cd. Zijn vorige album met de cellosuites van Bach stamt alweer uit 1998. Wispelwey heeft de stukken sindsdien honderden malen uitgevoerd.

ROZENDAAL Sprookjes in kasteel

'Sprookjes' is het thema van de rondleidingen komende vrijdag in kasteel Rosendaal. Ridder Richard verzorgt de rondleidingen, die om 11.00, 13.00 en 15.00 uur beginnen. Deelname kost 8,50 euro. Reserveren is verplicht: 026-3644645.

RHEDEN Gratis wandelingen

Vanaf bezoekerscentrum Veluwezoom vindt op 13, 20 en 27 oktober een gratis rondwandeling over landgoed Heuven plaats. Om 13.00 uur en 15.00 uur staat een gids van Natuurmonumenten klaar voor een wandeling van een uur.

Maria trekt mensen van ver naar de katholieke kerk in Renkum

■ Sinds 1380 zouden er bij het Mariabeeld wonderen gebeuren. foto Jelle de Ruiter/De Gelderlander

door Sara Boer

RENKUM - Al vanaf de middeleeuwen weten talloze pelgrims de weg naar Maria van Renkum te vinden. Sinds die tijd staat Renkum ook bekend als bedevaartsoord. Sinds 1380 zouden in een houten kapelletje wonderen gebeuren. Mensen zouden er tekenen hebben ontvangen. Het beeld was lang weg uit Renkum. Maar sinds Maria in 1928 terugkeerde, trekt ze weer veel publiek. Maria is ook de reden waarom er veel bedevaarten in Renkum worden gehouden. Zondag is er weer één: de Gelderse Bedevaart. Het is de zestiende bedevaart die dit jaar in de rooms-katholieke kerk wordt gehouden. De Gelderse Be-

devaart is er voor de achtste keer en is bedoeld voor gelovigen van alle katholieke parochies in Gelderland. „Een bedevaart bijwonen is erg populair als je het vergeleukt met het bezoeken van een kerkerdienst. Die bezoekersaantallen zien we teruglopen. Bedevaarten worden juist meer bezocht”, zegt Rob Siepermann, coördinator van de bedevaarten. Tijdens de Gelderse Bedevaart zondag, maar ook tijdens andere

bedevaarten in Renkum, staat de aanbidding van Maria centraal. De bedevaarten worden op aanvraag het hele jaar door gehouden. Wie Maria wil zien en tot haar wil bidden, kan dagelijks tussen negen en vijf uur in de kerk terecht. „Je praat niet direct met Jezus maar met zijn moeder. Dit vinden veel mensen een toegankelijke idee.” Hij ziet steeds dezelfde oudere mensen terugkomen. „Om een kaarsje aan te steken. Ze branden een lichtje om uiteenlopende redenen. Laatst was er een oma die een kaarsje aanstak voor haar kleinkind dat rijexamen moest doen. Een ander stak een kaarsje aan voor een dierbare die ziek was. Maar veel houden 'het won-

der' waar zij een kaarsje voor aansteken liever voor zichzelf”, vertelt Siepermann. Ze komen uit heel Nederland, weet Siepermann. „De Moeder van Toevlucht, zoals Maria in de Renkumse volksmond wordt genoemd, trekt mensen overal vandaan. Renkum ligt centraal, is relatief dichtbij en ook voor mensen met minder geld goed te bereiken. Lourdes is voor velen te duur. Daarom zijn wij een goede optie”, legt Siepermann uit. Siepermann weet veel van de Renkumse Maria. Hij werkt aan een boek over de Moeder van Toevlucht. „Ik moet alleen nog een uitgever zien te vinden.”

➔ mariavanrenkum.nl

Carmiggelt klinkt op landgoed Middachten

DE STEEG - Landgoed Middachten in De Steeg is de tweede halteplaats van de 'Kronkelmarathon' door de gemeente Rheden. Morgenmiddag tussen half een en half twee worden bij of in de squash-hal op het landgoed tien columns ('Kronkels') van Simon Carmiggelt voorgelezen. Graaf Franz zu Ortenburg is een van de voorlezers. Vorige week werd met de voorleesmarathon begonnen in het gemeentehuis in De Steeg. Ter gelegenheid van het honderd-

ste geboortjaar van de schrijver, die een goede band had met De Steeg, worden in de gemeente in totaal honderd columns voorgelezen. Nog niet alle locaties en data staan vast, maar zeker is al wel dat op donderdag 20 november in de bibliotheek in Velp wordt voorgelezen. Op zondag 24 november gebeurt het in de Ulenpas in Velp, op zaterdag 30 november en op dinsdag 31 december in de Velpse boekhandel - Jansen & de Feijter. ➔ eenpassievoorboeken.nl

Weer Play-In van Rosendaalsche Kapel in school

ROZENDAAL - Omdat het vorig jaar zo lekker musiceren was tijdens de Play-In houdt de Koninklijke Rosendaalsche Kapel zaterdag 26 oktober er weer één. Eigen maar ook andere musici uit de regio zijn welkom om een dag muziek te maken in het nieuwe gebouw van scholengemeenschap Het Rhedens. Dat is te vinden aan de Kleiberglaan in Rozendaal. De Play-In begint om half tien 's ochtends. Michel Jalink studeert samen met de aanwezigen een stuk in dat aan het eind van de middag wordt opgevoerd. Opgeven kan via secretariaat@rosendaalschekapel.nl.